

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БАНКІВСЬКОГО БІЗНЕСУ**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету банківського бізнесу

_____ **АДАМИК Б.П.**

“_02_” _____ 09 _____ 2017 р.

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

_____ **ШИНКАРИК М.І.**

“_06_” _____ 09 _____ 2017 р.

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Директор Навчально-наукового
інституту інноваційних освітніх
технологій

_____ **ДЕСЯТНЮК О.М.**

“_05_” _____ 09 _____ 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

“ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛАТІЖНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ”

**освітньо-кваліфікаційний рівень – бакалавр
галузь знань – 0305 “Економіка і підприємництво”,
напрямок підготовки – 6.030508 «Фінанси і кредит»
фахове спрямування – “Банківська справа”**

Кафедра банківської справи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практичні	ІРС	Тренінг	СРС	Загальна кількість годин	Екзамен, залік
Денна	3	5	15	15	2	4	54	90	Залік, 5
Заочна	2, 3	4, 5	12	4	-		74	90	Залік, 5

**Тернопіль – ТНЕУ
2017**

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 0305 «Економіка і підприємництво» напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит», фахового спрямування «Банківська справа», затвердженої на засіданні Вченої Ради ТНЕУ, протокол № 8 від 29.05.13 р.

Робочу програму склав доцент кафедри банківської справи Тернопільського національного економічного університету, кандидат економічних наук Чайковський Ярослав Іванович

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри банківської справи Тернопільського національного економічного університету, протокол № 1 від 29.08. 2017 року.

Завідувач кафедри
банківської справи,
доктор економічних наук, професор

О.В.Дзюблюк

Розглянуто та схвалено науково-методичною комісією зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», протокол № 1 від 31.08. 2017 року.

Голова НМК
Директор Навчально-наукового
інституту інноваційних освітніх
технологій, д.е.н., професор

О. М. Десятнюк

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛАТІЖНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ»**

1. Опис дисципліни «ОРГАНІЗАЦІЯ ПЛАТІЖНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ»

Дисципліна – Організація платіжних операцій банків	Галузь знань, напрям підготовки, фахове спрямування, ОКР	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3	галузь знань – 0305 «Економіка і підприємництво»	Дисципліна циклу за вибором навчального закладу
Кількість залікових модулів – 3	напрямок підготовки – 6.030508 «Фінанси і кредит»	Рік підготовки: Денна – 3, Заочна – 3 Семестр: Денна – 5 Заочна – 4, 5
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень - бакалавр	Лекції: Денна – 15 год., Заочна – 12 год. Практичні заняття: Денна – 15 год., Заочна – 4 год.
Загальна кількість годин – 90/90		Самостійна робота: Денна – 58 год., Заочна – 74 год. Індивідуальна робота (Комплексне практичне індивідуальне завдання, КПЗ): Денна – 2 год. Заочна –
Тижневих годин – 7 год., з них аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання вивчення дисципліни «Організація платіжних операцій банків»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою дисципліни «Організація платіжних операцій банків» є глибоке та ґрунтовне засвоєння бакалаврами організації безготівкових розрахунків і касових операцій в банківських установах, порядку функціонування платіжної системи України та становлення електронного грошового обігу в Україні. Допомогти бакалаврам здобути знання з організації платіжних операцій банків, функціонування платіжних системи і сформувати вміння використовувати ці знання при виконанні банківських операцій, пов'язаних з безготівковими розрахунками та надання своїм клієнтам касових операцій.

2.2. Формування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- Пояснювати інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід фахівцям і нефахівцям у фінансовій області.

- Показати належний рівень знань у сфері фінансів, банківської справи та страхування, розуміння принципів фінансової науки, особливостей функціонування фінансових систем, фінансової термінології.
- Виявляти та аналізувати ключові характеристики фінансових систем, оцінювати їх взаємозв'язки з національною та світовою економіками.
- Визначати функціональні області та взаємозв'язки між суб'єктами фінансових систем.
- Застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення, володіти інформаційними технологіями у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- Збирати, аналізувати та пояснювати необхідну інформацію, розраховувати економічні та фінансові показники, обґрунтовувати фінансові рішення на основі використання необхідних інструментальних засобів.

2.3. Результати навчання.

Зміст умінь, що забезпечується вищеописаними компетентностями, – вміння аналізувати, оцінювати та здійснювати економічну інтерпретацію інформації щодо тенденцій здійснення банками розрахунково-касового обслуговування клієнтів та функціонування платіжних систем як форми організації платіжних операцій банків обороту, вміння тлумачити чинне законодавство України з організації банками безготівкового грошового обороту та готівкового грошового обігу, робити обґрунтовані висновки.

2.4. Завдання вивчення дисципліни

У результаті вивчення курсу «Організація платіжних операцій банків» студенти повинні:

- вивчити суть, структуру та організацію грошового обороту;
- ознайомитися з порядком відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах;
- ознайомитися з системою безготівкових розрахунків та обслуговування установами банків платіжного обороту юридичних та фізичних осіб;
- вивчити ведення касових операцій у національній валюті в Україні;
- ознайомитися з порядком і вимогами щодо здійснення банками касових операцій у національній та іноземній валютах;
- розкривати порядок здійснення емісійних та касових операцій з готівкою в територіальних управліннях Національного банку України;
- з'ясувати призначення та принципи організації платіжної системи країни;
- визначати напрямки розвитку системи електронного грошового обігу в Україні;
- набутити навичок практичного використання теоретичних знань у практичній діяльності.

2.5. Завдання лекційних занять

Мета проведення лекцій полягає у тому, щоб ознайомити студентів з головними методологічними та методичними питаннями організації розрахунково-касового обслуговування клієнтів, функціонування платіжних систем.

Дисципліна «Організація платіжних операцій банків» дає студентам можливість вивчити основні напрями розвитку безготівкових розрахунків і касових операцій, функціонування платіжних систем з врахуванням вдосконалення системи електронного грошового обігу.

Мета проведення лекцій полягає у:

- викладенні студентам у відповідності з програмою та робочим планом сучасного стану організації та розвитку грошового обороту, конкретних прикладів роботи банків з обслуговування безготівкових розрахунків і касових операцій, проведення переказу через різні види платіжних систем звертаючи головну увагу на можливість використання знань з розрахунково-касового обслуговування установами банків своїх клієнтів у практичній фаховій діяльності;
- сформуванню у студентів цілісну систему теоретичних знань з курсу «Організація платіжних операцій банків».

2.6. Завдання практичних занять.

Мета проведення практичних занять полягає у тому, щоб виробити у студентів практичні навички аналізу з метою їх використання в управлінській діяльності.

Завдання проведення практичних занять:

- вивчити порядок відкриття банками рахунків клієнтів, використання коштів за ними і порядок їх закриття;
- опанувати операції банків з обслуговування безготівкового грошового обороту;
- засвоїти порядок ведення касових операцій банківськими клієнтами і в установах банків;
- опанувати операції банків з платіжними картками та векселями;
- з'ясувати організацію емісійно-касової роботи в системі Національного банку України;
- навчитися використовувати теоретичні основи організації платіжних операцій банків в практичній банківській діяльності з переказу грошових коштів;
- глибше засвоїти та закріпити теоретичні знання, одержані на лекціях.

Значення дисципліни «Організація платіжних операцій банків» полягає в більш глибокому вирішенні проблем вдосконалення безготівкових розрахунків і касових операцій, безпосереднього розв'язання завдань щодо підвищення якості банківського розрахунково-касового обслуговування клієнтів. За такої умови забезпечуватиметься безперебійний кругообіг коштів господарських суб'єктів і як результат, розвиватиметься та якісно вдосконалюватиметься виробництво з урахуванням удосконалення платіжної системи та системи електронного грошового обігу.

Знання дисципліни “Організація платіжних операцій банків” дозволить високоосвіченим фахівцям реально оцінювати економічну ситуацію, розглянути всі заходи щодо здійснення роботи в банківській сфері з розрахунково-касового обслуговування сучасної української економіки.

3. Зміст дисципліни “ Організація платіжних операцій банків ”

Змістовний модуль 1. Ведення банківських рахунків та обслуговування банками безготівкового платіжного обороту

Тема 1. Порядок відкриття рахунків і розрахунково-касове обслуговування банківськими установами клієнтів

Відкриття рахунків у національній валюті. Види рахунків. Порядок відкриття банками рахунків клієнтів, використання коштів за ними і порядок їх закриття. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затверджена постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 № 492. Поточний рахунок і депозитний рахунок. Банківські реквізити підприємства. Місцезнаходження – один із основних банківських реквізитів підприємства. Ідентифікація клієнтів. Право підпису. Визначення кола осіб, які мають право підпису розрахунково-платіжних документів.

Порядок відкриття поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання та використання коштів за цими рахунками. Документи, необхідні для відкриття рахунка підприємства.

Порядок відкриття поточних рахунків фізичним особам для власних потребе Розрахунково-касове обслуговування банківського рахунка. Договір банківського рахунку. Взаємні платіжні зобов'язання між банком і клієнтом щодо користування коштами і банківськими послугами при розрахунково-касовому обслуговуванні.

Література: 1-3, 9, 10, 17, 19, 20, 21, 25,

Тема 2. Платіжні операції банків з обслуговування безготівкового грошового обороту

Організація безготівкових розрахунків. Організація безготівкових розрахунків та розрахунково-касового обслуговування. Розрахунковий документ. Загальні положення організації безготівкових розрахунків. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена постановою правління Національного банку України від 21.01.2004 № 22. Безготівкові розрахунки. Учасники безготівкових розрахунків. Розрахунково-касове обслуговування. Розрахунковий документ. Суть і види платіжних інструментів. Правила використання під час здійснення розрахункових операцій таких видів платіжних інструментів: меморіального ордера; платіжного доручення; платіжної вимоги-доручення; платіжної вимоги; розрахункового чека; акредитива. Відповідальність учасників платіжного обороту.

Загальні правила документообігу. Порядок складання та заповнення розрахункових документів. Документообіг. Факсиміле. Електронний розрахунковий документ. Порядок приймання та повернення розрахункових документів банківською установою. Операційний день. Операційний час. Виконання та інкасування розрахункових документів банківською установою. Інкасування (інкасо).

Визначення і сфера застосування платіжного доручення. Які документи необхідно мати і яку інформацію потрібно знати платнику для того, щоб оформити платіжне доручення. Документи, що підтверджують правомочність платежу. Порядок оформлення платіжного доручення. Заповнення платником реквізиту «Призначення платежу» платіжного доручення. Розрахунки платіжними дорученнями через підприємство поштового зв'язку. Схема документообігу, переваги і недоліки розрахунків платіжними дорученнями.

Застосування в розрахунках платіжних вимог-доручень усіма учасниками безготівкових розрахунків. Ситуації безготівкового розрахунку з використанням платіжної вимоги-доручення. Оформлення платіжної вимоги-доручення постачальником продукції. Заповнення платіжної вимоги-доручення платником. Порядок приймання платіжної вимоги-доручення банком. Схема документообігу при розрахунках платіжними вимогами-дорученнями.

Договірне списання коштів.

Розрахунковий чек. Здійснення безготівкових розрахунків між суб'єктами господарської діяльності за допомогою розрахункових чеків. Порядок тримання розрахункових чеків. Заповнення заяви на отримання грошової чекової книжки. Заповнення чека. Обов'язки касира банку, який отримав грошовий чек. Оформлення розрахункового чека чекодавцем. Прийняття розрахункового чека чекодержателем. Пред'явлення розрахункового чека до оплати в банк чекодержателем. Погашення або продовження терміну використання невикористаних розрахункових чеків, а також можлива втрата чекової книжки, розрахункового чека чекодавцем. Схема документообігу при використанні в розрахунках між підприємствами розрахункових чеків. Переваги і недоліки розрахунків чеками.

Розрахунки за допомогою акредитивів. Визначення акредитива. Види акредитивів. Покритий акредитив, непокритий акредитив. Відкличний або безвідкличний акредитив. Відкриття та авізування банком акредитива. Заява на акредитив. Реєстр документів за акредитивом. Прийняття і перевірка документів за акредитивом та здійснення платежів. Закриття акредитива. Документообіг за акредитивної форми розрахунків. Переваги і недоліки розрахунків акредитивами.

Розрахунки під час здійснення заліку взаємної заборгованості, їх переваги і недоліки.

Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування. Дистанційне обслуговування. Дистанційне розпорядження. Системи «клієнт-банк», «клієнт-Інтернет-банк», «телефонний банкінг».

Література: 1-3, 6, 10, 16, 17, 19,20, 21, 25, 26, 27, 31.

Змістовний модуль 2. Платіжні операції банків з готівкою, платіжними картками, векселями та система електронного грошового обігу

Тема 3. Операції банків з готівкою

Значення касових операцій. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 15.12.2004 № 637. Вимоги до організації готівкових розрахунків. Обмеження щодо готівкових розрахунків.

Поняття «касова операція», «книга обліку», «касові документи». Порядок оформлення касових операцій. Документи, що регламентують касові операції. Прибуткові та видаткові касові ордери. Поняття «касовий ордер», «розрахунковий документ». Надходження грошей у касу. Прибуткові касові документи. Документи, що відображають надходження готівки в касу: прибутковий касовий ордер; касовий чек; товарний чек. «Журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів». Видавання грошових коштів з каси й, відповідно, оформлення цієї операції необхідними касовими документами. Видаткові касові документи: видатковий касовий ордер; платіжна відомість; розрахунково-платіжна відомість. Застосування видаткового касового ордера. Заповнення видаткового касового ордера й видавання грошових коштів з каси. Обов'язкові реквізити, вказані у видатковому касовому ордері. Заповнення видаткового касового ордера, довіреності і журналів реєстрації. Видача готівкових грошових коштів з каси підприємства згідно з платіжними і розрахунково-платіжними відомостями.

Порядок ведення касової книги та обов'язки касира. Поняття «каса», «операційна каса», «касова книга». Порядок ведення касової книги. Інвентаризація каси.

Порядок визначення строків здавання готівкової виручки (готівки). Ліміт залишку готівки в касі (ліміт каси). Порядок розрахунку ліміту каси.

Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою. Акт про перевірку дотримання порядку ведення операцій з готівкою. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Контроль за виконанням підприємством вимог Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, що пов'язані з веденням касової книги та оформленням операцій з приймання та видачі готівки з каси, веденням відповідних касових документів. Встановлення повноти та своєчасності оприбуткування в касах готівкових надходжень, одержаних підприємством (за реалізовану продукцію, продані товари, виконані роботи, надані послуги і за позареалізаційні операції тощо). Перевірка дотримання підприємством ліміту каси. Наявність самостійно встановленого ліміту каси та відповідність його розрахунку вимогам Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Розрахунок понадлімітних залишків готівки в касі. Систематизація згідно із банківськими документами всіх випадків одержання підприємством (підприємцем) значних сум готівкових коштів. Перевірка дотримання підприємством чинного порядку витрачання готівкової виручки. Контроль за дотриманням підприємствами встановленого порядку видачі готівкових коштів під звіт (у тому числі на відрядження) та їх використання відповідно до вимог Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні та інших нормативно-правових актів. Контроль за дотриманням

підприємствами (підприємцями) установлених обмежень під час здійснення між ними готівкових розрахунків.

Завдання банків з організації готівкового грошового обігу в Україні. Основні завдання банківської системи, Національного банку України та банківських установ в роботі з готівкового обігу.

Загальні положення ведення касових операцій банками в Україні. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні, затверджена Постановою Правління Національного банку України від 01.06.2011 № 174. Ведення касових операцій банківськими установами. Перелік касових операцій, що є предметом регулювання Інструкції. Каса банку та операційна каса. Касове обслуговування в банківських клієнтів. Поняття «касове обслуговування», «післяопераційний час», «автоматична касова машина», «депозитна система». Вимоги до організації касових операцій в банківських установах. Внутрішні положення (інструкції) банків про організацію роботи щодо здійснення касових операцій. Сховище цінностей.

Порядок забезпечення банків готівкою. Порядок здавання та отримання банками підкріплень готівкою національної валюти через територіальні управління.

Забезпечення банків (філій, відділень) зразками банкнот національної валюти та їх зберігання. Зразок банкноти. Порядок передавання готівки банками своїм філіям (відділенням), а також іншим банкам.

Вимоги щодо порядку оброблення банкнот (монет) національної валюти. Оброблення готівки. Обладнання для автоматизованого оброблення банкнот. Поняття «корінець банкнот», «бандероль», «пачка банкнот».

Порядок видачі (приймання) територіальними управліннями банкам, їх філіям та відділенням (від банків, їх філій та відділень) банкнот у касетах. Організація роботи з касетами. Індикаторна пломба. Порядок пакування пачок банкнот у касети. Порядок видачі банкам (філіям, відділенням) підкріплень пачок банкнот у касетах та приймання касет від банків (філій, відділень).

Загальні вимоги до оформлення касових документів. Касовий документ. Касові документи, які оформляються згідно з касовими операціями, визначеними Інструкцією, належать: заява на переказ готівки; прибутково-видатковий касовий ордер; заява на видачу готівки; прибутковий касовий ордер; видатковий касовий ордер; грошовий чек; рахунки на сплату платежів, а також сліп, квитанція, чек банкомата, що формуються ПТКС, платіжними терміналами, імпринтерами, та документи для відправлення переказу готівки та отримання його в готівковій формі, установлені відповідною платіжною системою. Обов'язкові реквізити касових документів. Приймання готівки. Порядок видачі готівки. Оформлення грошового чека.

Порядок вилучення з обігу та передавання для дослідження сумнівних банкнот (монет). Сумнівні банкноти (монети). Дослідження сумнівних банкнот (монет) національної та іноземної валюти. Акт про дослідження банкнот (монет).

Загальні положення організації емісійно-касової роботи в системі НБУ. Інструкція з організації емісійно-касової роботи в системі Національного банку України, що затверджена постановою Правління НБУ від 17.06.2004 № 273. Поняття «резервні фонди Національного банку», «запаси готівки», «грошове сховище», «оборотна каса».

Порядок здійснення емісійних операцій з готівкою. Поняття «емісія готівки», «підкріплення», «емісійний дозвіл». Відділи (управління) готівкового обігу і касових операцій територіальних управлінь. Департамент готівково-грошового обігу.

Порядок здійснення касових операцій в територіальних управліннях. Склад оборотної каси: каса прибуткової, видаткової, прибутково-видаткової, обміну; каса для приймання-передавання готівки інкасаторам; каса перерахування; каса, що виконує інші операції. Касові документи: заявою на переказ готівки; прибутковий касовий ордер; видатковий касовий ордер; грошовий чек; квитанція на скуплені в населення дорогоцінні метали у виробках і брукхті. Ревізія банкнот, монет та інших цінностей, що зберігаються в грошових сховищах і оборотній касі територіальних управлінь, а також перевірка порядку їх зберігання.

Порядок підготовки та розроблення територіальними управліннями прогнозів касових оборотів. Прогноз касових оборотів. Складання прогнозних розрахунків касових оборотів банків за окремими статтями. Складання прогнозного розрахунку касових оборотів з надходження торговельної виручки. Складання прогнозного розрахунку касових оборотів з видачі на виплати, пов'язані з оплатою праці. Складання прогнозного розрахунку касових оборотів з видачі готівки на виплату пенсій, допомоги і страхових відшкодувань.

Забезпечення касової діяльності банку. Порядок підкріплення операційної каси банку. Касове обслуговування банків. Угоди, укладені між банками та операційними відділами територіального управління Національного банку України.

Література: 1-3, 5, 7, 10, 11, 17, 20, 21, 23, 25, 26, 28, 30.

Тема 4. Операції банків з платіжними картками

Сутність та основні види платіжних карток. Види платіжних карток. Банківські платіжні картки (БПК). Переваги і недоліки використання платіжних карток.

Загальні основи операцій банків з платіжними картками.

Емісія, еквайринг та операції із застосуванням платіжних карток.

Види операцій банків з платіжними картками та їх характеристика. Розрахунки з використанням платіжних карток.

Національна система масових електронних платежів.

Національна платіжна система «Український платіжний простір».

Література: 1-3, 4, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25.

Тема 5. Операції банків з вексями

Вексель та вексельний обіг. Поняття векселів та характеристика їх основних видів. Вексельний обіг у вітчизняній економіці як знаряддя поліпшення розрахункових відносин між суб'єктами господарської діяльності. Розрахунки за допомогою векселів. Особливості українського вексельного законодавства. Види векселів. Форма вексяля.

Операції банків у сфері вексельного обігу. Класифікація операцій банківських установ з вексями.

Урахування та переврахування векселів.

Розрахункові та комісійні операції банків з вексями.
Розрахункові операції банків з вексями.
Інкасування векселів.
Оплата векселів за дорученням клієнта (доміциляція векселів).
Література: 1-3, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 25.

Тема 6. Удосконалення платіжних операцій банків та система електронного грошового обігу

Електронні гроші як інноваційний засіб платежу: поняття та порядок випуску електронних грошей в Україні. Загальні положення випуску електронних грошей в Україні. Необхідність, сутність, призначення електронних грошей. Принципи функціонування, ознаки, класифікація електронних грошей. Вимоги щодо здійснення випуску розповсюдження, використання, приймання, обмінних операцій та погашення електронних грошей.

Системи електронних грошей: поняття та загальна характеристика. Вимоги до систем електронних грошей. Порядок узгодження правил системи електронних грошей/здійснення операцій з електронними грошима. Системи електронного грошового обігу в Україні.

Становлення системи електронного грошового обігу в Україні.

Система «Інтернет-банкінг».

Електронна комерція з використанням засобів Інтернету.

Цифрові гроші: криптовалюта, віртуальна валюта, bitcoin.

Література: 6, 8, 12, 14, 16, 18, 22, 29.

4. Структура залікового кредиту дисципліни “Організація платіжних операцій банків”

денна форма навчання

	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	ІРС	СРС
Змістовий модуль 1. Ведення банківських рахунків та обслуговування банками безготівкового платіжного обороту				
Тема 1 Порядок відкриття рахунків та розрахунково-касове обслуговування банківськими установами клієнтів	2	2	1	10
Тема 2. Платіжні операції банків з обслуговування безготівкового грошового обороту	4	4	1	10
Змістовий модуль 2 Платіжні операції банків з готівкою, платіжними картками, вексями та система електронного грошового обігу				
Тема 3. Операції банків з готівкою	4	4		10
Тема 4. Операції банків з платіжними картками	2	2		10
Тема 5. Операції банків з вексями	2	2		8
Тема 6. Удосконалення платіжних операцій банків та система електронного грошового обігу	1	1		10
Разом 90	15	15	2	58

заочна форма навчання

	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	ІРС	СРС
Змістовий модуль 1. Ведення банківських рахунків та обслуговування банками безготівкового платіжного обороту				
Тема 1 Порядок відкриття рахунків та розрахунково-касове обслуговування банківськими установами клієнтів	2	2		12
Тема 2. Платіжні операції банків з обслуговування безготівкового грошового обороту	2	2		14
Змістовий модуль 2 Платіжні операції банків з готівкою, платіжними картками, вексями та система електронного грошового обігу				
Тема 3. Операції банків з готівкою	2			12
Тема 4. Операції банків з платіжними картками	2			12
Тема 5. Операції банків з вексями	2			12
Тема 6. Удосконалення платіжних операцій банків та система електронного грошового обігу	2			12
Разом 90	12	4		74

5. Тематика практичних занять

Змістовний модуль 1. Ведення банківських рахунків та обслуговування банками безготівкового платіжного обороту

Практичне заняття №1

Тема 1. Порядок відкриття рахунків і розрахунково-касове обслуговування банківськими установами клієнтів – 2 год.

Мета: засвоїти порядок відкриття, обслуговування та закриття поточних рахунків у банках, розкрити розрахунково-касове обслуговування банківськими установами клієнтів, охарактеризувати порядок укладення договору банківського рахунка.

Питання для обговорення:

1. Відкриття та види рахунків.
2. Ідентифікація клієнтів і право підпису розрахунково-платіжних документів.
3. Порядок відкриття поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання та використання коштів за цими рахунками.
4. Порядок відкриття поточних рахунків фізичним особам для власних потреб.
5. Організація розрахунково-касового обслуговування банківськими установами клієнтів.
6. Розв'язування тестів.

Література: 1-3, 9, 10, 17, 19, 20, 21, 25,

Практичне заняття № 2

Тема 2. Платіжні операції банків з обслуговування безготівкового грошового обороту – 2 год.

Мета: ознайомитися з порядком документообігу при всіх формах безготівкових розрахунків, що застосовуються в Україні.

1. Організація безготівкових розрахунків.
2. Загальні правила документообігу.
3. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень.
4. Розрахунки із застосуванням платіжних вимог-доручень.
5. Примусове списання коштів на підставі виконавчих документів, що видані судами. Розрахунки платіжними вимогами.
6. Розв'язування задач і тестів.

Література: 1-3, 6, 10, 16, 17, 19, 20, 21, 25, 26, 27, 31.

Практичне заняття № 3

Тема 2. Обслуговування банківськими установами безготівкового платіжного обороту – 2 год.

Мета: ознайомитися з порядком документообігу при всіх формах безготівкових розрахунків, що застосовуються в Україні.

Питання для обговорення:

1. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.

2. Розрахунки за допомогою акредитивів.
3. Розрахунки під час здійснення заліку взаємної заборгованості.
4. Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування.
5. Розв'язування задач і тестів.

Література: 1-3, 6, 10, 16, 17, 19,20, 21, 25, 26, 27, 31.

Змістовний модуль 2. Обслуговування банками готівкового грошового обігу, операції банків з платіжними картками, векселями та система електронного грошового обігу

Практичне заняття № 4

Тема 3. Операції банків з готівкою – 2 год.

Мета: зрозуміти специфіку обороту готівки і місце банків у його забезпеченні, усвідомити основні вимоги до організації обороту готівки, визначені Національним банком України.

Питання для обговорення:

1. Вимоги до організації готівкових розрахунків.
2. Порядок оформлення касових операцій касовими документами на підприємстві.
3. Порядок ведення касової книги, обов'язки касира та інвентаризація каси підприємства.
4. Порядок визначення строків здавання готівкової виручки (готівки) та розрахунку ліміту каси підприємства.
5. Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою.
6. Розв'язування тестів і задач.

Література: 1-3, 5, 7, 10, 11, 17, 20, 21, 23, 25, 26, 28, 30.

Практичне заняття № 5

Тема 3. Операції банків з готівкою – 2 год.

Мета: зрозуміти специфіку обороту готівки і місце банків у його забезпеченні, усвідомити основні вимоги до організації обороту готівки, визначені Національним банком України, засвоїти сутність та роль касових операцій комерційних банків, скласти уявлення про організацію роботи касового підрозділу банку, ознайомитися з правилами приймання та видачі готівки установами банків, зрозуміти порядок здійснення інкасації готівки клієнтами банків, розкрити організацію емісійно-касової роботи в системі Національного банку України, з'ясувати порядок підготовки та розроблення територіальними управліннями прогнозів касових оборотів.

Питання для обговорення:

1. Загальні положення ведення касових операцій банками в Україні.
2. Касові операції банків з клієнтами: порядок приймання банками готівки.
3. Касові операції банків з клієнтами: порядок видачі готівки.
4. Забезпечення касової діяльності банку.

5. Загальні положення організації емісійно-касової роботи в системі Національного банку України.
6. Порядок підготовки та розроблення територіальними управліннями прогнозів касових оборотів.

Література: 1-3, 5, 7, 10, 11, 17, 20, 21, 23, 25, 26, 28, 30.

Практичне заняття № 6

Тема 4. Операції банків з платіжними картками – 2 год.

Мета: засвоїти сутність та роль касових операцій комерційних банків, скласти уявлення про організацію роботи касового підрозділу банку, ознайомитися з правилами приймання та видачі готівки установами банків, зрозуміти порядок здійснення інкасації готівки клієнтами банків, розкрити організацію емісійно-касової роботи в системі Національного банку України.

Питання для обговорення:

1. Загальні основи операцій банків з платіжними картками
2. Поняття та види платіжних карток
3. Види операцій банків з платіжними картками та їх характеристика
4. Національна система масових електронних платежів (НСМЕП)
5. «Національна платіжна система «Український платіжний простір»
6. Розв'язування тестів і задач.

Література: 1-3, 4, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25.

Практичне заняття № 7

Тема 5. Операції банків з векселями – 2 год.

Мета: з'ясувати закономірності та порядок вексельного обігу, скласти уявлення про роль та місце банків у вексельному обігу, розкрити механізм здійснення банками операцій у сфері вексельного обігу, зрозуміти основні обов'язки працівників банку при здійсненні операцій з векселями.

1. Питання для обговорення:
2. Вексель та вексельний обіг.
3. Операції банків у сфері вексельного обігу.
4. Урахування та переврахування векселів.
5. Інкасування векселів.
6. Оплата векселів за дорученням клієнта (доміциляція векселів).

Література: 1-3, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 25.

Практичне заняття № 8

Тема 8. Удосконалення платіжних операцій банків та система електронного грошового обігу – 1 год.

Мета: розкрити розрахунки з використанням електронних платіжних засобів та дослідити порядок випуску електронних грошей в Україні..

Питання для обговорення:

1. Електронні гроші як інноваційний засіб платежу: поняття та порядок випуску електронних грошей в Україні.
2. Системи електронних грошей: поняття та загальна характеристика.
3. Становлення системи електронного грошового обігу в Україні.

4. Система «Інтернет-банкінг».
5. Електронна комерція з використанням засобів Інтернету.
6. Цифрові гроші: криптовалюта, віртуальна валюта, bitcoin.
7. Розв'язування тестів.

Література: 6, 8, 16, 18, 22.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Варіанти КПЗ з дисципліни «Організація платіжних операцій банків»

1. Відкриття та види рахунків.
2. Порядок відкриття поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання та використання коштів за цими рахунками.
3. Порядок відкриття поточних рахунків фізичним особам для власних потреб.
4. Організація розрахунково-касового обслуговування банківськими установами клієнтів.
5. Організація безготівкових розрахунків. Відповідальність банків при здійсненні переказу грошей.
6. загальні правила документообігу.
7. Розрахунки із застосуванням платіжних доручень.
8. Розрахунки із застосуванням платіжних вимог-доручень.
9. Примусове списання коштів із застосуванням платіжних вимог.
10. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.
11. Розрахунки за допомогою акредитивів.
12. Розрахунки під час проведення заліку взаємної заборгованості.
13. Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування.
14. Вимоги до організації готівкових розрахунків.
15. Порядок оформлення касових операцій касовими документами на підприємстві.
16. Порядок ведення касової книги, обов'язки касира та інвентаризація каси підприємства.
17. Порядок визначення строків здавання готівкової виручки (готівки) та розрахунку ліміту каси підприємства.
18. Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою.
19. Загальні положення ведення касових операцій банками в Україні.
20. Касові операції банків з клієнтами: порядок приймання банками готівки.
21. Касові операції банків з клієнтами: порядок видачі готівки.
22. Забезпечення касової діяльності банку.
23. Загальні положення організації емісійно-касової роботи в системі Національного банку України.
24. Порядок підготовки та розроблення територіальними управліннями прогнозів касових оборотів.
25. Загальні основи операцій банків з платіжними картками.
26. Поняття та види платіжних карток.
27. Види операцій банків з платіжними картками та їх характеристика.

28. Національна система масових електронних платежів (НСМЕП).
29. «Національна платіжна система «Український платіжний простір»».
30. Вексель та вексельний обіг.
31. Операції банків у сфері вексельного обігу.
32. Урахування та переврахування векселів.
33. Інкасування векселів.
34. Оплата векселів за дорученням клієнта (доміціліяція векселів).
35. Електронні гроші як інноваційний засіб платежу: поняття та порядок випуску електронних грошей в Україні.
36. Системи електронних грошей: поняття та загальна характеристика.
37. Становлення системи електронного грошового обігу в Україні.
38. Система «Інтернет-банкінг».
39. Електронна комерція з використанням засобів Інтернету.
40. Цифрові гроші: криптовалюта, віртуальна валюта, bitcoin.

7. Самостійна робота

7.1. Тематика

№ з/п	Тематика	К-сть годин
1.	Відкриття та види рахунків.	1,35/1,85
2.	Порядок відкриття поточних рахунків у національній та іноземних валютах суб'єктам господарювання та використання коштів за цими рахунками.	1,35/1,85
3.	Порядок відкриття поточних рахунків фізичним особам для власних потреб.	1,35/1,85
4.	Організація розрахунково-касового обслуговування банківськими установами клієнтів.	1,35/1,85
5.	Організація безготівкових розрахунків. Відповідальність банків при здійсненні переказу грошей.	1,35/1,85
6.	загальні правила документообігу.	1,35/1,85
7.	Розрахунки із застосуванням платіжних доручень.	1,35/1,85
8.	Розрахунки із застосуванням платіжних вимог-доручень.	1,35/1,85
9.	Примусове списання коштів із застосуванням платіжних вимог.	1,35/1,85
10.	Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків.	1,35/1,85
11.	Розрахунки за допомогою акредитивів.	1,35/1,85
12.	Розрахунки під час проведення заліку взаємної заборгованості.	1,35/1,85
13.	Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування.	1,35/1,85
14.	Вимоги до організації готівкових розрахунків.	1,35/1,85
15.	Порядок оформлення касових операцій касовими документами на підприємстві.	1,35/1,85
16.	Порядок ведення касової книги, обов'язки касира та інвентаризація каси підприємства.	1,35/1,85

17.	Порядок визначення строків здавання готівкової виручки (готівки) та розрахунку ліміту каси підприємства.	1,35/1,85
18.	Контроль за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою.	1,35/1,85
19.	Загальні положення ведення касових операцій банками в Україні.	1,35/1,85
20.	Касові операції банків з клієнтами: порядок приймання банками готівки.	1,35/1,85
21.	Касові операції банків з клієнтами: порядок видачі готівки.	1,35/1,85
22.	Забезпечення касової діяльності банку.	1,35/1,85
23.	Загальні положення організації емісійно-касової роботи в системі Національного банку України.	1,35/1,85
24.	Порядок підготовки та розроблення територіальними управліннями прогнозів касових оборотів.	1,35/1,85
25.	Загальні основи операцій банків з платіжними картками.	1,35/1,85
26.	Поняття та види платіжних карток.	1,35/1,85
27.	Види операцій банків з платіжними картками та їх характеристика.	1,35/1,85
28.	Національна система масових електронних платежів (НСМЕП).	1,35/1,85
29.	«Національна платіжна система «Український платіжний простір».	1,35/1,85
30.	Вексель та вексельний обіг.	1,35/1,85
31.	Операції банків у сфері вексельного обігу.	1,35/1,85
32.	Урахування та переврахування векселів.	1,35/1,85
33.	Інкасування векселів.	1,35/1,85
34.	Оплата векселів за дорученням клієнта (доміциляція веселів).	1,35/1,85
35.	Електронні гроші як інноваційний засіб платежу: поняття та порядок випуску електронних грошей в Україні.	1,35/1,85
36.	Системи електронних грошей: поняття та загальна характеристика.	1,35/1,85
37.	Становлення системи електронного грошового обігу в Україні.	1,35/1,85
38.	Система «Інтернет-банкінг».	1,35/1,85
39.	Електронна комерція з використанням засобів Інтернету.	1,35/1,85
40.	Цифрові гроші: криптовалюта, віртуальна валюта, bitcoin.	1,35/1,85
Разом:		54/74

7.2. Організація та проведення тренінгу – 4 год.

Тема. Практичні аспекти застосування програмного комплексу Б2 при здійсненні банківських операцій з обслуговування платіжного обороту – 2 год.

Практичні завдання з використанням АБС Б2 з розрахунково-касового обслуговування клієнтів – 2 год.

Порядок проведення:

1. Створити обліковий запис клієнта в системі АБС Б2.
2. Відкрити мультивалютний рахунок поточний рахунок у системі АБС Б2.
3. Виконати операцію зарахування коштів на поточний рахунок клієнта використовуючи АБС Б2, застосувавши відповідний розрахунковий документ.

Література: 35.

8. Методи навчання.

У навчальному процесі використовуються: лекції, практичні та індивідуальні заняття, групова робота, реферування, а також методи опитування, тестування, ділові ігри тощо.

9. Методи оцінювання.

У процесі вивчення дисципліни «Організація платіжних операцій банків» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студентів:

- поточне тестування та опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- оцінювання виконання КППЗ;
- ректорська контрольна робота;
- підсумковий залік;
- інше.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Організація платіжних операцій банків» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

%

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (ректорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КППЗ, враховуючи поточне опитування)
30%	40%	30%
Тиждень 7	Тиждень 13	Тиждень 15

Шкала оцінювання:

За шкалою Університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	Відмінно	A (відмінно)

85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	Незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Перелік наочних матеріалів та методичних вказівок.

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	1-6
2.	Індивідуальні завдання для самостійного виконання (електронний варіант)	1-6
3.	Вихідні дані для обробки на ПЕОМ	1-6

Перелік методичних вказівок та матеріалів

№	Найменування	Теми
1.	Банківські операції [Текст] : підручник / За ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – 2-ге вид. випр. і доповн. – Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф», 2013. – 688 с.	1-6
2.	Банківські операції [Текст] : підручник / О. В. Дзюблюк, Я. І. Чайковський, Н. Д. Галапуп та ін. ; за ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.	1-6
3.	Лагутін В. Д. Гроші та грошовий обіг [Текст] : навчальний посібник / В. Д. Лагутін. – К. : Товариство «Знання», КОО. – 1998. – 181 с.	1-6
4.	Чайковський Я. І. Платіжний оборот і грошовий обіг [Текст] : навчальний посібник / Я. І. Чайковський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 336 с.	1-6
5.	Чайковський Я. І. Платіжні системи [Текст] : навчальний посібник / Чайковський Я. І. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 210 с.	1-6

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Банківські операції [Текст] : підручник / [А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна та ін.]; за заг. ред. А. М. Мороза. – [3-тє вид., перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2008. – 608 с.
2. Банківські операції [Текст] : підручник / За ред. д.е.н., проф. О. В. Дзюблюка. – 2-ге вид. випр. і доповн. – Тернопіль: ТЗОВ «Терно-граф», 2013. – 688 с.
3. Банківські операції [Текст] : підручник / О. В. Дзюблюк, Я. І. Чайковський, Н. Д. Галапуп та ін. ; за ред. О. В. Дзюблюка. – Тернопіль : Вид-во ТНЕУ «Економічна думка», 2009. – 696 с.
4. Вовчак О. Д. Платіжні системи [Текст] : навч. посіб. / О. Д. Вовчак, Г. Є. Шпаргило, Т. Я. Андрійків – К.: Знання, 2008. – 341 с.

5. Інструкція з організації емісійно-касової роботи в системі Національного банку України: постанова Правління НБУ : затверджена: постановою Правління НБУ 11.11.2008 року № 365 [Текст] / Національний банк України. – Офіційний текст.

6. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Правління НБУ : затверджена 21.01.2004 року № 22 / Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0377-04>

7. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні: постанова Правління НБУ: затверджена 01.06.2011 року № 174 / Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=z0790-11>.

8. Інструкція про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті: постанова Правління НБУ: затверджена 16.08.2006 р. № 320 / Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0483-04>.

9. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: постанова Правління НБУ : затверджена 12.11.2003 р. № 492 / Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1172-03>.

10. Лагутін В. Д. Гроші та грошовий обіг [Текст] : навчальний посібник / В. Д. Лагутін. – К. : Товариство «Знання», КОО. – 1998. – 181 с.

11. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова Правління НБУ: прийнята 15.12.2004 р. № 637 / Національний банк України [Електронний ресурс]: Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0040-05>.

12. Положення про електронні гроші в Україні: постанова Правління НБУ: прийнята 04.22.2010 року № 481 / Національний банк України[Електронний ресурс]: Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1336-10>.

13. Положення про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України: постанова Правління НБУ: прийнята 16.12.2003 року № 508 [Електронний ресурс] // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. – 2003. – № 3. – С. 3–32. – Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=z0174-03>.

14. Положення про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням : постанова Правління НБУ : прийнята 05.11.2014 року № 705 / Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0705500-14>.

15. Про обіг векселів в Україні : закон України : прийнятий 05.04.2001 р. № 2374-III : за станом на 20.09.2011 року / Верховна Рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу до закону : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2374-14>

16. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: закон України : прийнятий 05.04.2001 р. № 2346-III / Верховна Рада України [Електронний ресурс]:

Офіційний текст. – Режим доступу до закону : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2346-14>

17. Чайковський Я. І. Платіжний оборот і грошовий обіг [Текст] : навчальний посібник / Я. І. Чайковський. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 336 с.

18. Чайковський Я. І. Платіжні системи [Текст] : навчальний посібник / Чайковський Я. І. – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 210 с.

19. Копилюк О. І. Банківські операції. 2-ге вид. випр. і доповн. [Текст] : навчальний посібник / О. І. Копилюк, О. М. Музичка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 536 с.

20. Прасолова С. П. Банківські операції [Текст] : навчальний посібник та практикум / С. П. Прасолова, О. С. Вовченко. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 568 с.

Додаткова:

21. Банківські операції [Текст] : підручник / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська, О. Г. Коренева ; за ред. В. І. Міщенка, Н. Г. Слав'янської. – [2-ге вид. перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2006. – 727 с.

22. Пиріг С. О. Платіжні системи [Текст] : навч. посібник / С. О. Пиріг. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.

23. Правила визначення платіжності та обміну банкнот і монет Національного банку України: постанова Правління НБУ: прийнята 17.11.2004 року № 547. – Національний банк України [Електронний ресурс]: Офіційний текст. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1549-04>.

24. Правила Національної платіжної системи «Український платіжний простір» : постанова Правління НБУ : прийнята 07.06.2013 року № 213/2013 / Національний банк України. – Офіційний текст. – Режим доступу до постанови : <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=47029>.

25. Практикум застосування автоматизованої банківської системи Б2 у навчальному процесі з вивчення студентами дисциплін фахового спрямування «Фінанси та кредит», спеціальності «Банківська справа» : навчально-методичний посібник [Текст] / Я. І. Чайковський, В. Я. Рудан, Л. М. Прийдун, Л. О. Матлага. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 132 с.

26. Про банки і банківську діяльність : закон України : прийнятий 07.12.2000 р. № 2121-III / Верховна Рада України. – Офіц. вид. // Відомості Верховної Ради України. – № 5-6. – С. 30. – [Електронний ресурс] / Режим доступу до закону: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>.

27. Про відповідальність за невчасне виконання грошових зобов'язань : закон України : прийнятий 22.11.1996 року №543/96-ВР / Верховна Рада України. – Офіційний текст. – Режим доступу до закону : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=543%2F96-%E2%F0>.

28. Про встановлення граничної суми готівкового розрахунку: постанова Правління НБУ: прийнята 06.06.2013 року № 210. – Національний банк України [Електронний ресурс]: Офіційний текст. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1109-13>.

29. Циганов С. А. Розвиток електронних платіжних систем в Україні: міжнародний аспект та інституціональні засади [Електронний ресурс] /

С. А. Циганов, В. В. Апалькова. – Фінансовий простір. – 2015. – № 3(19). – С. 80-89. – Режим доступу : <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1503/15tsarep.pdf>.

30. Чайковський, Я. Сучасний стан готівкового обігу в Україні та система заходів щодо поліпшення організації роботи з готівкою в системі Національного банку України [Текст] / Ярослав Чайковський // Економічний аналіз. – 2012. – Вип. 11, ч. 1. – С. 428-433.

31. Чкан І. О. Безготівкові розрахунки – сучасний спосіб оплати [Електронний ресурс] / І. О. Чкан // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – 2014. – Випуск 27. – С. 121-124. – Режим доступу : <http://eprints.oa.edu.ua/3485/1/23.pdf>.